

Oslo, 04.07.2018

Oslo politidistrikt
Postboks 8101 Dep
0032 Oslo

Kopi sendt til:
Sporveien AS
Rambøll Norge AS
TT-Teknikk AS
Norsk spesialolje AS
Miljødirektoratet

Anmeldelse av Sporveien AS – Oljeutslipp i Alnaelva

Norges Naturvernforbund anmelder med dette Sporveien AS for brudd på forurensningsloven, samt brudd på forurensningsforskriften og internkontrollforskriften. Vi ber om at politiet under etterforskningen vurderer om det i tillegg er grunnlag for å ta ut tiltale mot Norsk spesialolje AS.

Bakgrunn

Den 30. mai 2018 ble det oppdaget en fyringsoljelekkasje fra Sporveiens verksted på Ryen. I forbindelse med tømning av tre oljefyringstanker som sto inne i et rom i kjelleren på Ryen-verkstedet, lekket anslagsvis 24.500 liter fyringsolje ut i overvannssystemet og Alnaelva. Store mengder fyringsolje rant til slutt ut i Oslofjorden via utløpet ved Kongshavn. Lenser ble raskt lagt ut, og oppsamling av olje foregikk fra ettermiddagen 30.mai og frem til midten av juni.

Verkstedet skulle oppgraderes for økt kapasitet og det ble derfor besluttet å fjerne en oljefyr med tilhørende tanker. Det var 93.000 liter fyringsolje som i utgangspunktet skulle tømmes fra anlegget. Arbeidet skulle utføres i mai og juni 2018. Rådgivningsselskapet Rambøll vurderte arbeidet for gjennomføring og TT-Teknikk AS og deres underleverandør, Norsk spesialolje AS, ble engasjert til oppdraget.

Miljødirektoratet har gjennomført tilsyn med anlegget på Ryen, og det viser at lekkasjen kom fra røret til den minste tanken, ved overgangen fra grunn til bygning. I følge en artikkel med bilde hos Teknisk Ukeblad, så var lekkasjen var også synlig på veggen i kjelleren i nærheten av skadestedet. Dette er dokumentert med bilder som ble tatt etter at skaden ble oppdaget.

I følge opplysninger fra Norsk spesialolje AS, så hentet de ut totalt 58.500 liter fyringsolje, 19.500 var hentet ut tidligere, men da med en metode som de ikke kunne fortsette med. På ulykkesdagen ble en pumpe senket ned i tankene, og en bil med kapasitet på 40.000 liter hentet ut 39.000 før de oppdaget at noe var galt.

Per 6.juni var cirka 6.300 liter fremdeles på avveie. Sporveien mente at dette mest trolig befant seg i grunnen ved ulykkesstedet. De har så gravd opp rundt ulykkesstedet og håndtert forurenset masse etter forskrifter.

Oljefyren på Ryen skal ifølge Sporveien ikke ha vært i drift og kun ha vært brukt til beredskap de siste årene.

Brudd på forurensningsloven og tilhørende forskrifter

Under et tilsyn i juni avdekket Miljødirektoratet at Sporveien i løpet av 54 år aldri har sjekket tilstanden på røret som sprang lekk. Tankforskriften sier at en bedrift som eier en landbasert oljetank, også har plikt til å unngå at tilknyttede aktiviteter fører til forurensning. Et eksempel er pumping til og fra tanker. Regelverket sier også at bedriften er ansvarlig for rørledninger og tilhørende utstyr, samt rørfundamenter- og oppheng som er tilknyttet tankene. På disse punktene brøt Sporveien flere paragrafer i forurensningsforskriftens kapittel 18, om tanklagring av farlige kjemikalier og farlig avfall:

- Sporveien kunne ikke dokumentere at oljefyringsanlegget har hatt et eget inspeksjons- og vedlikeholdsprogram for å forebygge forurensning
- Sporveien kunne ikke dokumentere at det noen gang er gjennomført tilstandskontroll av tank 1 og av påfyllingsrøret. Dermed har den tekniske tilstanden vært ukjent i 54 år. Sprekken på påfyllingsrøret ville blitt oppdaget ved regelmessige tilstandskontroller
- Det manglet en miljørisikovurdering av tankanlegget og rørsystemene
- Sporveien kjente ikke til kravene i tankforskriften

Forurensningsloven og forurensningsforskriften legger tydelig ansvaret for oppbevaring og drift av oljetanker på eier av tanken. Forurensningslovens § 6 definerer hva som er forurensning, og fyringsolje faller inn under punkt 1. Videre gir § 7 plikt til å unngå forurensning og et forbud mot å iverksette tiltak som kan medføre fare for forurensning. Det står videre i § 7: *Når det er fare for forurensning i strid med loven, eller vedtak i medhold av loven skal den ansvarlige for forurensning sørge for tiltak for å hindre at den inntre.*

Sporveien AS har klart brutt loven ved at forurensning har skjedd, og at den skyldes at de ikke har gjort de lovpålagte og nødvendige tiltak for å unngå forurensning. Miljødirektoratets tilsynsrapport viser klare brudd på forurensningsforskriftens krav om inspeksjon og kontroll med tankanlegg.

Forskriftens § 18.4 om miljørisiko lyder: *Den som er ansvarlig for lagringen og tilknyttede aktiviteter, skal sørge for at miljørisikoen forbundet med lagringen av farlige kjemikalier og farlig avfall analyseres. Miljørisikoanalysen skal omfatte alle forhold ved tanklagringen i virksomheten, så som tanker, tilknyttet utstyr, installasjoner, aktiviteter/operasjoner og eventuelle eksterne påvirkninger, som kan medføre fare for forurensning til vann, grunn og luft. Miljørisikoanalysen skal også omfatte en vurdering av sårbarheten til miljøet som kan bli berørt av forurensning fra tanklagringen.*

Tilsynsrapporten viser også klare brudd på internkontrollforskriftens regler om at en virksomhet plikter å kartlegge farer for miljøet, vurdere risiko, utarbeide planer og tiltak samt iverksette rutiner for å avdekke og forebygge. Videre krever også internforskriften at en virksomhet skal ha systematisk overvåkning. Dersom Sporveien AS hadde oppfylt forskriftens krav, ville sprekkene i røret vært oppdaget for lenge siden, om tømmingsoperasjonen ville aldri vært igangsatt uten sikring.

Skjerpende omstendigheter og aktsomhetsplikten hos Rambøll og Norsk spesialolje AS

Tankanlegget på Ryen ligger i umiddelbar nærhet av et vassdrag, og røranlegget er trukket slik at det ligger ved siden av en kum med utløp i Alnabekken og overvannsystemet. Dette burde være nok til at alle aktører som har vurdert saken, inklusive Rambøll, TT-Teknikk AS og Norsk spesialolje AS har et selvstendig ansvar for å sjekke at anlegget er i forskriftsmessig stand til å tåle belastningen ved å tømme tankene. Faren for forurensning og skade på natur og miljø er den desidert største risikoen ved operasjonen som skulle utføres. Naturmangfoldlovens § 6 om generell aktsomhetsplikt sier at: «*Enhver skal oppføre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5*».

Norsk spesialolje AS utfører saneringstjenester og håndterer oljeprodukter og tankanlegg som en del av sin daglige virksomhet. Vi mener at virksomheten har et selvstendig ansvar for at deres drift og operasjoner er i hht. forurensningsloven, forurensningsforskriften og internkontrollforskriften, også når de utfører et oppdrag som er bestilt. Det er uforståelig at Norsk spesialolje AS igangsatte tømmingsoperasjonen uten å forsikre seg om at rørene faktisk er forskriftsmessig vedlikeholdt og inspisert på forhånd.

Tilsynsrapporten fra Miljødirektoratet viser at sprekken i røret enkelt ville vært oppdaget dersom røret hadde vært inspisert i hht. forurensningsforskriften.

Norsk spesialolje AS er også omfattet av det samme lovverket som Sporveien AS. En kan forvente at en aktør som håndterer farlig avfall gjør selvstendige risikovurderinger når en slik operasjon skal gjennomføres. Som et minimum kan man forvente at Norsk spesialolje ber om dokumentasjon fra Sporveien AS på når det siste ble gjennomført inspeksjon av rørene og tankanlegget.

Slik vi har forstått omstendighetene rundt utslippet, så har Rambøll på oppdrag fra Sporveien AS utarbeidet en plan for utføring av prosjekt. Vi stiller spørsmålstegn ved Rambølls kompetanse på feltet når deres rapport ikke har avdekket at Sporveien AS ikke har vedlikeholdt eller gjennomført lovpålagt inspeksjon av anlegget. Trolig bør også Rambølls ansvar vurderes når saken etterforskes.

Om oljeforurensning generelt

Oljeprodukter kjennetegnes ved at de er lite vannløselige, har lavere tetthet og viskositet enn vann. Derfor vil olje flyte til overflaten og renne langsommere enn vann. Samtidig inneholder oljeprodukter vannløselige komponenter, som selv ved lave konsentrasjoner kan være helseskadelige.

Oljeprodukter inneholder også flyktige organiske forbindelser. Det er disse forbindelsene vi merker som «oljelukt». Denne lukten gir fort ubehag, men kan også medføre langsiktige helseplager.

I første omgang er en oljelekkasje en lokal forurensning, men større lekkasjer kan bli regionale. Skjer lekkasjen i nærheten av vann kan forurensningen spres både raskere og til et større område.

Ved en lekkasje siver oljen inn i grunnen. Da vil oljen følge grunnvannet ned. De lettløselige kjemiske komponentene vil etter hvert løse seg opp i vannet og spres, samtidig som de flyktige organiske forbindelsene (oljelukten) fordampes oppover. Oljen påvirker jorden på flere måter, og endrer egenskapene jorden har. Absorpsjonsevnen og gjennomtrengeligheten vil bli redusert. Dette vil igjen redusere opptaket av vann, oksygen og næringsstoffer i jordsmonnet. Hele jordens naturlige mikroflora i form av mark og småkryp vil bli påvirket av dette. Full restaurering av oljeskadet jord tar

mange år. Derfor skal forurenset jord fjernes om en lekkasje har oppstått. Dette gjøres også for å hindre at lekkasjen spres.

Også planter som kommer i kontakt med oljesøl vil bli påvirket. Så lite som en halv kilo olje pr kubikkmeter jord kan forårsake giftvirkninger på flere vegetasjonstyper, og skade både røtter og blader. Olje som kommer i kontakt med rotsystemet til plantene vil påvirke hvordan de tar til seg væske og næring. Konsekvensene av disse skadene vil igjen forplante seg til de mikroorganismene som lever i og av plantene, som f.eks. insekter.

Potensielle miljøkonsekvenser av oljelekkasjen fra Ryen-anlegget

Oljelekkasjen fra Sporveien AS nådde raskt til Oslofjorden, som bla. er et viktig hekkeområde for sjøfugl. Det er flere naturreservater bare få hundre meter fra utløpet av Alnaelva, der fyringsoljen i stor grad rant ut. Rett bak ligger Bleikøya, hvor store deler er vernet som naturreservat. Den odden som ligger nærmest utslippet er Bleikøykalven og den er vernet som sjøfuglreservat. Her er det ferdselsforbud frem til 15.juli av hensyn til sjøfugl, og det er rett innenfor her at utslippet rant ut i Oslofjorden. Dette var tidligere Oslofjordens nest største sjøfuglkoloni med nesten 500 hekkende par av sjøfugl, men er allerede i sterk nedgang av andre årsaker. Her er arter som sildemåke, fiskemåke, ærfugl og hvitkinngås.

Sjøfugl kan omkomme av nedkjøling når de får olje i fjærdrakten, eller av forgiftning hvis de svelger olje. Selv små oljemengder kan forårsake stor skade. Olje i fjærdrakten gjør at fjærene klistrer seg sammen og mister sine vannavstøtende evner. Når vann trenger inn i fjærdrakten, vil det erstatte det isolerende luftlaget i fjærdrakten, og varmetapet fra fuglene øker raskt. Fuglene vil også forsøke å pusse den oljeskadede fjærdrakten og kan dermed få i seg giftige oljekomponenter, eller de kan få i seg dette ved å spise forurenset føde. Oljeforurensing kan også påvirke fugl indirekte ved at byttedyra er døde eller borte. Oljeskadd fugl vil også få problemer med å skaffe seg næring, og kan som følge omkomme av sult og dehydrering.

Særlig er ender og sjøfugl som tilbringer mye tid på vannflaten sårbare. I Oslofjorden er det nå mye ærfugl, svaner og forskjellige ender med mye andunger. De er veldig sårbare i det tidsrommet utslippet skjedde, fordi ungene nettopp er klekket, eller i ferd med å klekke.

Indre fjordbasseng er også en viktig gyte og oppvekstområdet for torsk. På denne tiden av året er det både laks og sjøørret i fjorden. På denne tida er det mye makrell i fjorden, en art som oppholder seg i de øvre vannlag. Sjøørreten går i indre fjordbasseng hele året. Akerselva har endelig kommet seg etter det dramatiske klorutslippet i 2011, og laksefiske starter i elva 1.juli.

Giftigheten av olje på fisk og andre virvelløse dyr (f.eks. plankton) er avhengig av vannløseligheten til komponentene og konsentrasjon. Ved store konsentrasjoner kan eksponering for olje være akutt dødelig. Lavere konsentrasjoner av olje kan medføre ikke-dødelige effekter. Eksponering kan også påvirke reproduksjon gjennom redusert egg-produksjon, sterilitet og dårligere overlevelse hos avkom.

Andre konsekvenser av utslippet

Utslipet medførte at en av Oslos mest brukte badeanlegg måtte stenges flere dager i underveis i hetebølgen som rammet hovedstaden i månedsskiftet mai/juni. Pr 3.juli 2018 ligger det fortsatt tre lenser i Kongshavn og lukten av fyringsolje er fortsatt merkbar.

Vedlegg:

Miljødirektoratets inspeksjonsrapport

<http://www.miljodirektoratet.no/Global/bilder/nyhetsbilder/Inspeksjonsrapport%20Sporveien%20A%20S%20tankanlegg%20ved%20Ryen%20verksted.pdf>

Artikkel fra Teknisk Ukeblad

<https://www.tu.no/artikler/miljodirektoratet-anmelder-sporveien-etter-oljelekkasjen-sjekket-ikke-anlegget-pa-54-ar/440205>

Med vennlig hilsen

Maren Esmark
generalsekretær
Naturvernforbundet

Martin Brandtzæg
rådgiver
Naturvernforbundet